

Biofarmaceutisko zāļu ražotāju
asociācija Latvijā

G.Astras iela 8b, Rīga, LV-1082
Tālr.: +371 67 039 831; Fakss: +371 67 039 833
E-pasts: info@bral.lv

**Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijai,
Jēkaba iela 10/12,
Rīga, LV-1811,
Veselības ministrijai,
Brīvības iela 72,
Rīga, LV-1010,
Pārresoru koordinācijas centram,
Brīvības bulvāris 36,
Rīga, LV-1520**

Rīga, 08.11.2019.

Priekšlikumi par Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027. gadam (turpmāk – NAP2027) pirmās redakcijas mērķu, prioritāšu un rīcības virzienu veselības aprūpes jomā.

Biofarmaceutisko zāļu ražotāju asociācija Latvijā (turpmāk – BRAL), iepazīstoties ar NAP2027, atzinīgi novērtē to, ka viens no tajā paredzētajiem rīcības virzieniem ir uz cilvēku centrēta veselības aprūpe ar mērķi panākt jauna veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas modeļa izstrādi Latvijā.

Pilnībā pievienojamies pamatuzstādījumam, ka arī Latvijā ir jāievieš uz vērtībām balstīta veselības aprūpes sistēma, kuras centrā ir pacients, tādējādi nodrošinot individuālu un kvalitatīvu, uz datiem balstītu pieeju, savlaicīgu piekļuvi pakalpojumiem, vienlaikus uzlabojot veselības aprūpes sistēmas izmaksu lietderību.

BRAL uzskata, ka NAP2027 ietvaros būtu jāakcentē uz nākotni vērsta prioritātes, kuras būtiski pilnveidos veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību. Tādējādi norādām jomas, uz kurām būtu nepieciešams likt lielāku uzsvāru, cerot uz atbilstoši papildinātu NAP2027.

BRAL izsaka gatavību aktīvi sadarboties un diskutēt par minētajiem priekšlikumiem, lai noformulētu konkrētās prioritāšu ieviešanas aktivitātes, kas būtu papildinošas Veselības ministrijas jau plānotajām reformām.

Pieejama un kvalitatīva veselības aprūpe

Ņemot vērā to, ka NAP2027 ietvaros tiek noteiktas prioritātes arī nacionālā budžeta attīstības finansējuma sadalei, ir nepieciešams turpināt investīcijas veselības aprūpei pieejamo līdzekļu palielināšanai, lai nodrošinātu ilgākus veselīgi nodzīvotos gadus Latvijas sabiedrībai. Veselīga sabiedrība, īpaši darbaspēks, ir viens no stūrakmeņiem, lai kāpinātu arī produktivitāti, uzlabotu konkurētspēju un veicinātu Latvijas ekonomisko izaugsmi. Taču, lai nodrošinātu veselīgu darbaspēku, kas esošajos darbaspēka trūkuma apstākļos ir kritisks faktors, ir jāpalielina veselības nozares budžets, kura izlietošanai ir jābūt mērķtiecīgai un pragmatiskai. Zems publiskais finansējums un augstais iedzīvotāju līdzmaksājumu līmenis ir kritiski rādītāji. Eiropas

Savienības un OECD rekomendācijas aicina palielināt publiskā finansējuma līmeni, lai nodrošinātu veselības pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, samazinātu līdzmaksājumu apjomu, piedāvātu vienlīdzīgas iespējas, īpaši ievainojamākām sabiedrības grupām. BRAL veiktā aptauja liecina, ka ne tikai Eiropas Savienības un OECD rekomendācijas norāda uz nepieciešamu veselības aprūpes finansējuma palielinājumu, šāds viedoklis ir arī Latvijas iedzīvotājiem. Tikai 4% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka veselības aprūpe tiek pietiekami finansēta. Vairāk nekā puse jeb 58% aptaujāto uzskata, ka finansējums veselības nozarei Latvijā ir nepietiekams.

Svarīgākie iemesli, kāpēc nepieciešams palielināt veselības budžetu, aptaujātoprāt, – ir jāuzlabo medicīnas pakalpojumu pieejamība, jāsamazina pacientu izmaksas par medicīnas maksas pakalpojumiem, kā arī jāpalielina medicīnas aprūpē strādājošo algas un jānotur jaunie ārsti un medmāsas.

Vienota veselības datu sistēma visām veselības aprūpes iestādēm

Jebkuras efektīvas veselības aprūpes apmaksas modeļa ieviešanas pamats ir kvalitatīvu veselības datu esamība, kas nodrošina gan pilnvērtīgu pacientu ārstniecības procesa efektivitātes pārraudzību, gan ļauj izmērīt sniegto pakalpojumu kvalitāti un izmaksu pamatotību. Bez vienotas veselības datu sistēmas visām veselības aprūpes iestādēm ir gandrīz neiespējami veikt pierādījumos balstītus un visaptverošus veselības sistēmas uzlabojumus. Kvalitatīva datu pieejamība un analīze ir viens no stūrakmeņiem iedzīvotāju dzīves kvalitātes un veselības aprūpes sistēmas pilnveidošanai.

Tāpat nepieciešams atbalstīt digitālo inovāciju veselības aprūpi. Atvērtu veselības datu pieejamība un atbalsts ideju ģenerēšanai, testēšanai un prototipēšanai var radīt jaunus un efektīvus risinājumus mākslīgā intelekta izmantošanai risku un diagnozes noteikšanā, datu analīzei, pacientu līdzestībai, ārstu konsultācijām, sabiedrības informēšanai, risku noteikšanai utt.

Personalizētas medicīnas ieviešana

Veselības aprūpes centrā būtu jābūt indivīdam ar konkrētu slimību, rūpēm, kuras būtu iespējams personalizēti atrisināt. Turklāt, attīstoties tehnoloģijām, tas sniedz vēl papildu iespējas personalizēt ārstniecību, aprūpi un uzlabot veselības sistēmu, piemēram, pacientam ir iespēja noteikt precīzu diagnozi, tai skaitā ar modernām molekulārās un ģenētiskās testēšanas metodēm, tādējādi padarot ne vien veselības aprūpi, bet arī pacientu ārstniecības procesu krietni efektīvāku.

Ņemot vērā augošās veselības aprūpes izmaksas, visā pasaulē arvien nozīmīgāks veselības aprūpes un medicīnas pakalpojumu kritērijs ir to efektivitāte. Tāpēc arvien plašāku izplatību gūst personalizētās medicīnas virziens, kas, pateicoties jaunajām tehnoloģijām, ļauj katram individuālam pacientam piemērot mērķtiecīgu terapijas veidu: t.s. precīzijas medicīna. Augsto efektivitātes rādītāju dēļ personalizēto medicīnu min kā vienu no vadošajiem tuvākās nākotnes medicīnas virzieniem, īpaši onkoloģijā. Nepareiza terapija vai diagnoze var nozīmēt slimības progresiju vai pacienta nāvi, turklāt ar nepiemērotu terapiju tiek nelietderīgi izšķērdēti nozīmīgi valsts līdzekļi. Piemēram, vēža ārstniecība agrāk bija atkarīga no tā novietojuma (lokālizācijas) cilvēka organismā, un atbilstoši tam tika nozīmēta terapija. Tomēr vēža šūnas nav viendabīgas, un tāpēc pacientiem ar vienu un to pašu vēža lokalizāciju var būt nepieciešams saņemt pavisam atšķirīgu terapiju. Tādējādi personalizētā medicīna var glābt cilvēku situācijā, kad tradicionālā pieeja nav efektīva – ārstēšana tiek veikta, bet

tā cilvēkam nepalīdz, jo netiek ņemta vērā pacienta individuālā specifika. Personalizētās medicīnas ieviešana, datu analīze varētu būt pamats rīcībai, lai savlaicīgi un attiecīgi ar lētākiem paņēmieniem novērstu pārmantotu slimību izpausmes.

Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču izdevumu kompensācijas kārtība

Valsts kompensēto zāļu un medicīnisko ierīču sistēmā ir nepieciešams paredzēt regulāru jaunu, inovatīvu medikamentu un jaunu diagnožu iekļaušanu, kā arī jau apmaksāto diagnožu un medikamentu nosacījumu pārskatīšanu. Medicīnai attīstoties, tiek atklātas jaunas iespējas ātri un efektīvi uzlabot pacientu veselību, novērst komplikācijas un nāvi. Attiecīgi, valsts iestādēm jāseko līdz zinātniskajiem atklājumiem gan par jaunajiem, gan jau valsts apmaksātajiem medikamentiem, lai netērētu līdzekļus lētiem, bet mazāk efektīviem līdzekļiem, ja pieejami ilgtermiņā ekonomiski izdevīgāki risinājumi. Novērtējot medikamentu izmaksu efektivitāti, jāņem vērā ietekme uz netiešajām izmaksām, kā, piemēram, izmaksām par speciālistu vizītēm un izmeklējumiem, izmaksām stacionārā, darba nespēju, rehabilitāciju utt. Kompleksi skatot iespējas ar inovatīviem līdzekļiem ārstēt savlaicīgi, būtu veiksmīgāks ceļš uz Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto gadu skaitu palielinājumu, kas ir viens no NAP2027 mērķiem.

Uz vērtību balstīts veselības aprūpes modelis

Daudzās Eiropas valstīs tiek meklēti un jau pielietoti efektīvi veselības aprūpes pakalpojumu apmaksas modeļi, kas devuši pārbaudāmus rezultātus, ļaujot optimāli izmantot valsts līdzekļus un resursus. Latvijā esošais apmaksas modelis, kas balstās uz apmaksu par apjomu, nedod iespēju attīstīt aprūpes kvalitāti līmenī, kāda tā būtu nepieciešama. Šobrīd par veselības aprūpes pakalpojumiem maksājam, balstoties kvantitātes principā – tiek maksāts par diagnostiku, ārstniecības procesu un medikamentiem, nesaistot tos ar ārstniecības procesa rezultātiem. Veselības aprūpes sistēmas uzdevums ir nodrošināt un nostiprināt katra iedzīvotāju veselību esošajā laikā un vietā. Tāpēc daudz efektīvāks ir modelis, kur apmaksa tiek veikta kopsakarā ar pacientu ārstniecības rezultātiem. Šī modeļa pārākumu apliecina visas nozares attīstība personalizētas veselības aprūpes virzienā, ko veicina gan jauno tehnoloģiju straujā ienākšana medicīnā, gan nepieciešamība gudrāk izmantot esošo veselības aprūpes pakalpojumu finansējumu un ilgtermiņā plānot nepieciešamos uzlabojumus un resursus. Ja Latvijas valdības mērķis patiešām ir rūpes par iedzīvotāju dzīves kvalitāti un veselību, tad šim uzdevumam jāklūst par prioritāti Nr. 1, reformējot Latvijas veselības aprūpes sistēmu.

Var atzinīgi novērtēt pirmos pasākumus, kas jau veikti, izvirzot konkrētus diagnostikas un ārstēšanas efektivitātes kritērijus veselības aprūpes speciālistiem, piemēram, ģimenes ārstiem. Tie noteikti jāturpina, atrodot arī atbilstošus motivācijas paņēmienus.

Portatīvā diagnostika – individuālākā un lokālāka pacientu aprūpe

Tehnoloģiju inovācijas ir būtiski paplašinājušas diagnostikas robežas. Agrāk bija nepieciešamas lielas, stacionāras un dārgas iekārtas, bet šobrīd daudzus vienkāršus mērījumus pacients ar portatīvu diagnostikas ierīču palīdzību var veikt pats pie sevis mājās. Nepieciešamos datus vienlaikus elektroniski saņem arī ārsts. Latvijas veselības

aprūpes sistēma noteikti kļūtu daudz efektīvāka, ja valsts vairāk atbalstītu šo jauno tehnoloģisko risinājumu pieejamību, piemēram, cukura diabēta slimniekiem, sirds un asinsvadu slimniekiem, vai portatīvo iekārtu izmantošanu ambulatorās ārstniecības iestādēs, ārstu praksēs vai paša pacienta mājās. Šo tehnoloģiju izmantošana ļautu ārstiem Latvijā ātrāk atklāt saslimšanas un novērst tuvojošos veselības pasliktinājumus. Tās arī atslogotu medicīnas personāla darbu, kā arī samazinātu izmaksas, novēršot saslimšanas gadījumu skaitu.

Uzskatām, ka, realizējot šos ierosinājumus, Latvijas veselības aprūpe varētu kļūt efektīvāka un vērsta uz katram pacientam nepieciešamo. Šādu principu ieviešana pamatotu ieguldītās investīcijas, lai panāktu labākus veselības sistēmas rezultātus ilgtermiņā. Turklāt investīcijas veselības sistēmā, ja tās ir uz rezultātu, efektivitāti un inovācijām vērstas, var gan būtiski samazināt valsts budžeta izdevumus labklājības sistēmā, kas ir saistīti ar hronisku un ielaistu slimību rehabilitāciju, pabalstu izmaksām pacientiem un ģimenēm minimālā ienākuma nodrošināšanai u.c., gan palielināt nacionālās ekonomikas produktivitāti un nodokļu ieņēmumus, ko rada veseli valsts iedzīvotāji.

Ar cieņu

Biofarmaceutisko zāļu ražotāju asociācija